

Затверджено
Директор Центральноукраїнського інституту
розвитку людини
Валентина ПУПІШЕВА

10 жовтня 2023 року

План стажування
Россана Бронєцької, доктора права кафедри кримінального процесу та
виконавчого кримінального права факультету права та адміністрації
Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині, Польща

dr Rossana Broniecka Katedra Postępowania Karnego i Prawa Karnego Wykonawczego Wydział Prawa i Administracji Uniwersytet Warmiński - Mazurski w Olsztynie, Polska	д-р Россана Бронєцька Кафедра Кримінального Процесу та Виконавчого Кримінального Права Факультет Права та Адміністрації Вармінсько-Мазурський Університет в Ольштині, Польща	Phd. Rossana Broniecka Department of Criminal Procedure and Executive Criminal Law Faculty of Law and Administration University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland
Plan stażu zagranicznego Czas trwania 15 października 2023 - 15 grudnia 2023 Jednostka przyjmująca: Instytut Rozwoju Człowieka Centralnej Ukrainy Uniwersytetu "Ukraina", Kropywnycki, Ukraina. Cel stażu: porównanie toku postępowania karnego w Ukrainie i Polsce, kwerenda (materiały źródłowe); zajęcia ze studentami IPC w formule on line; czynny udział w międzynarodowej konferencji naukowej organizowanej przez jednostkę przyjmującą (23 listopada 2023 roku).	План закордонного стажування Тривалість: 16 жовтня 2023 - 15 грудня 2023 Приймаючий підрозділ: Центральноукраїнський інститут розвитку людини Університету «Україна», Кропивницький, Україна Мета стажування: порівняння перебігу кримінального судочинства в Україні та Польщі, дослідження (вихідні матеріали); онлайн-заняття зі студентами ІПК; активна участь у міжнародній науковій конференції, організованій приймаючою організацією (23 листопада 2023 р.).	Foreign internship plan Duration: October 16, 2023 - December 15, 2023 Receiving unit: Central-Ukrainian Institute of Human Development of the University "Ukraine", Kropyvnytskyi, Ukraine Purpose of the internship: comparison of the course of criminal proceedings in Ukraine and Poland, research (source materials); online classes with IPC students; active participation in an international scientific conference organized by the host entity (November 23, 2023).
Polish	Ukrainian	English
Polskie prawo karne procesowe Українське право карне procesowe Podstawy prawne Основи права Legal basis	Польське кримінально-процесуальне право; Кримінально-процесуальний кодекс 1997 року Українське кримінально-процесуальне право КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) {Із змінами, внесеними згідно із Законами}	Polish criminal procedural law Code of Criminal Procedure of 1997 Ukrainian criminal procedural law CRIMINAL PROCEDURE CODE OF UKRAINE (Vedomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2013, No. 9-10, No. 11-12, No. 13, Article 88) {With changes introduced in accordance with the Laws}
Zasady odpowiedzialności karnej	Правила кримінальної відповідальності	Rules of criminal liability
Tryb ścigania	Режим переслідування	Chase mode
Podjezany	Підозрілий	Suspicious

Zasady odpowiedzialności karnej w polskiej procedurze karnej - zasady procesowe	Принципи кримінальної відповідальності в польському кримінальному процесі - процесуальні правила	Principles of criminal liability in Polish criminal procedure - procedural rules
1. Definicja i podział zasad procesowych.	1. Визначення та поділ процесуальних норм.	1. Definition and division of procedural rules.
2. Zasada prawdy materialnej.	2. Принцип матеріальної істини.	2. The principle of material truth.
3. Zasada obiektywizmu.	3. Принцип об'єктивності.	3. The principle of objectivity.
4. Zasada domniemania niewinności i <i>regula in dubio pro reo</i> .	4. Принцип презумпції невинуватості та правило <i>in dubio pro reo</i> .	4. The principle of the presumption of innocence and the <i>in dubio pro reo</i> rule.
5. Zasada prawa do obrony.	5. Принцип права на захист.	5. The principle of the right to defense.
6. Zasada swobodnej oceny dowodów.	6. Принцип вільної оцінки доказів.	6. The principle of free assessment of evidence.
7. Zasada ścigania z urzędu.	7. Принцип притягнення до відповідальності <i>ex officio</i> .	7. The principle of <i>ex officio</i> prosecution.
8. Zasada skargowości.	8. Принцип рекаламації.	8. The principle of complaint.
9. Zasada legalizmu.	9. Принцип законності.	9. The principle of legalism.
10. Zasada kontradiktoryjności i inkwizycyjności.	10. Принцип змагальності та інквізиційності.	10. The principle of adversarial and inquisitorial nature.
11. Zasada bezpośredniości.	11. Принцип прямоти.	11. The principle of directness.
12. Zasada jawności.	12. Принцип гласності	12. The principle of transparency

Zasady odpowiedzialności karnej w ukraińskim prawie postępowania karnego КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) [Із змінами, внесеними згідно із Законами]

Rozdział 2. Zasady postępowania karnego Artykuł 7. Ogólne zasady postępowania karnego 1. Przedmiot i tryb postępowania karnego muszą odpowiadać zasadom ogólnym postępowań karnych, takich jak między innymi: 1) praworządność; 2) legalność; 3) równość wobec prawa i sądu; 4) poszanowanie godności człowieka; 5) zapewnienie prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego; 6) nietykalność mieszkania lub innego majątku osoby; 7) poufność komunikacji; 8) nieingerowanie w życie prywatne; 9) zabezpieczenie prawa własności; 10) domniemanie niewinności i niezbyty dowód winy; 11) wolność od samooskarżania i prawo do odmowy składania zeznań przeciwko swoim bliskim i członkowie rodziny; 12) zakaz podwójnego narażania się na niebezpieczeństwo 13) zapewnienie prawa do obrony; 14) dostęp do wymiaru sprawiedliwości i wiążący charakter orzeczeń sądowych; 15) kontradiktoryjny charakter stron, swoboda przedstawiania sądowi swoich dowodów i dowodzenia przewaga tego dowodu przed sądem; 16) bezpośredniość badania zeznań, przedmiotów i dokumentów; 17) zapewnienie prawa do zaskarżenia decyzji proceduralnych, działań lub bezczynności; 18) jawność postępowania karnego; 19) fakultatywność postępowania karnego 20) jawność i jawność postępowań sądowych oraz ich pełne utrwalanie za pomocą środków technicznych oznacza; 21) rozsądny termin na postępowanie karne; 22) język postępowania karnego. 2. Lista zasad postępowania karnego zawarta w niniejszym rozdziale nie jest wyczerpująca.

Принципи кримінальної відповідальності в кримінально-процесуальному праві України овної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) [Із змінами, внесені ми відповідно із Законами] Глава 2. Принципи кримінального процесу Стаття 7. Загальні принципи кримінального процесу 1. Предмет і порядок кримінального провадження мають відповідати загальним принципам кримінального судочинства, зокрема таким як: 1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність перед законом і судом; 4) повага до людської гідності; 5) забезпечення права на свободу та особисту безпеку; 6) недоторканність житла чи іншого володіння особи; 7) конфіденційність повідомлень; 8) невтручання в особисте життя; 9) забезпечення права власності; 10) презумпція невинуватості та безапелюсна доведеність вини; 11) свобода від самообмови та право відмовитися від свідчень проти родичів і членів сім'ї; 12) заборона подвійного нараження на небезпеку 13) забезпечення права на захист; 14) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень; 15) змагальність сторін, свобода подавати суду свої докази та доводити перед судом перевагу цих доказів; 16) безпосередній огляд показань, речей і документів; 17) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; 18) відкритість кримінального провадження; 19) необов'язковість кримінального провадження 20) відкритість і відкритість судового провадження та його повне фіксування засобами технічних засобів; 21) розумний строк кримінального провадження; 22) мова кримінального провадження. 2. Перелік норм кримінального процесу, що міститься в цій главі, не є вичерпним.

Principles of criminal liability in the Ukrainian law of criminal procedure овної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) [Із змінами, внесені ми згідно із Законами] Chapter 2. Principles of criminal procedure Article 7. General principles of criminal procedure 1. The subject matter and procedure of criminal proceedings must correspond to the general principles of criminal proceedings, such as, among others: 1) the rule of law; 2) legality; 3) equality before the law and court; 4) respect for human dignity; 5) ensuring the right to freedom and personal security; 6) inviolability of a person's home or other property; 7) confidentiality of communications; 8) non-interference in private life; 9) securing property rights; 10) presumption of innocence and irrefutable proof of guilt; 11) freedom from self-incrimination and the right to refuse to testify against one's relatives and family members; 12) prohibition of double exposure to danger 13) ensuring the right to defense; 14) access to justice and the binding nature of court decisions; 15) adversarial nature of the parties, freedom to present their evidence to the court and prove the preponderance of this evidence before the court; 16) direct examination of testimony, objects and documents; 17) ensuring the right to challenge procedural decisions, actions or inactions; 18) openness of criminal proceedings; 19) optionality of criminal proceedings 20) openness and openness of court proceedings and their full recording by technical means means; 21) reasonable time for criminal proceedings; 22) language of criminal proceedings. 2. The list of rules of criminal procedure contained in this chapter is not exhaustive.

Tryb ścigania sprawców przestępstw w prawie polskim

1. Przestępstwa ścigane z urzędu.
2. Przestępstwa ścigane na wniosek.

Tryb ścigania sprawców przestępstw w prawie polskim

1. Przestępstwa ścigane z urzędu.
2. Przestępstwa ścigane na wniosek.

3. Престѣпства ŗцигане з оскарження прыватного.

Порядок притягнення до вiдповiдальностi осiб, якi вчинили злочини, у польському правi

1. Правопорушення, якi переслiдуються за посадою.
2. Правопорушення, якi переслiдуються за запитом.
3. Злочини, якi переслiдуються в порядку прыватного обвинувачення.

The procedure for prosecuting perpetrators of crimes in Polish law

1. Offenses prosecuted ex officio.
2. Offenses prosecuted upon request.
3. Offenses prosecuted by private prosecution

Tryb ŗцигання справцiв преступств в праві українським jest tak samo uregulowany jak в праві польским.

Порядок притягнення до вiдповiдальностi осiб, якi вчинили злочини, в українському законодавствi регулюється так само, як i в польському.

The procedure for prosecuting perpetrators of crimes in Ukrainian law is regulated in the same way as in Polish law.

Права podejrzаного в праві польским

1. Prawo do składanania wyjaŗnień, takŗe na piŗmie, prawo do odmowy składanania wyjaŗnień lub odmowy odpowiedzi na poszczególne pytania, bez koniecznoŗci podania przyczyn odmowy (art. 175 ŗ1 KPK, art. 176 ŗ1 KPK)
2. Prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie obrońcy. Jeŗeli podejrzany wykaŗe, ŗe nie stać go na obrońcę, sąd moŗe wyznaczyć obrońcę z urŗedu (art. 78 ŗ 1). Nie moŗna mieć więcej niŗ trzech obrońców jednoznacznie (art. 77). W wypadku skazania lub warunkowego umorzenia postępowania karnego podejrzany moŗe zostać obciŗżony kosztami obrony z urŗedu (art. 627, art. 629).
3. Na ŗądanie podejrzanego przy jego przesłuchaniu moŗe być obecny obrońca (art. 301).
4. Jeŗeli podejrzany nie zna wystarczajaco języka polskiego – prawo do korzystania z bezpлатnej pomocy tłumacza, takŗe przy kontaktach z obrońcą (art. 72 ŗ 1).
5. Prawo do informacji o treŗci zarzutów, ich uzupełnieniu i zmianach oraz kwalifikacji prawnej zarzucanego przestępstwa (art. 313 ŗ 1, art. 314, art. 325a ŗ 2 i art. 325g ŗ 2).
6. Prawo do składanania wniosków o dokonanie czynnoŗci ŗledztwa lub dochodzenia, np. o przesłuchanie ŗwiadka, uzyskanie dokumentu, dopuszczenie opinii biegłego (art. 315 ŗ 1).
7. Prawo dostępu do akt sprawy, do sporządzania odpisów i kopii. Moŗna odmówić dostępu do akt ze względu na waŗny interes paŗstwa lub dobro postępowania (art. 156 ŗ 5).
8. Prawo do zapoznania się z materiałami ŗledztwa lub dochodzenia przed jego zakoŗczeniem. W trakcie tych czynnoŗci podejrzанemu moŗe towarzyszyć obrońca (art. 321 ŗ 1 i 3, art. 325a ŗ 2).
9. Prawo do złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego w celu pogodzenia się z pokrzywdzonym (art. 23a).
10. Podejrzany nie ma obowiązku dowodzenia swojej niewinnoŗci ani obowiązku dostarczania dowodów na swoją niekorzyŗć (art. 74 ŗ 1). Jest jednak obowiązany poddać się:
 - 1) oględzinom cięła i badaniom niepołączonym z naruszeniem cięła, pobraniu odcisków palców, fotografowaniu oraz okazaniu innym osobom (art. 74 ŗ 2 pkt 1);
 - 2) badaniem psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniem połączonym z dokonaniem zabiegów na cięle, z wyjątkiem chirurgicznych, pod warunkiem ŗe nie zagraŗa to zdrowiu, jeŗeli przeprowadzenie tych badaŗ jest niezbędna (zwłaŗcza pobranie krwi, włosów lub wydzielin organizmu, np. ŗliny); badania powinny być przeprowadzone przez uprawnionego do tego pracownika słuŗby zdrowia (art. 74 ŗ 2 pkt 2);
 - 3) pobraniu przez policjanta wymazu ze słuŗówki policzków, o ile jest to konieczne i nie zagraŗa zdrowiu (art. 74 ŗ 2 pkt 3).

Права пiдозрюваного в польському законодавствi

1. Prawo dawати пояснення, takŗoŗ u piŗsmowej formie, prawo wiđмовитися wiđ nadання пояснень або wiđмовитися wiđ wiđповiдi на окремі запитання bez пояснення причин wiđмови (st. 175 ŗ 1 Kримiнально-процесуального кодексу, st. 176 ŗ 1 Kримiнально-процесуального кодексу)
2. Prawo na допомогу обраного wami адвоката. Якщо пiдозрюваний доведе, ŗo win nie moŗe dozwoliti sobi захиŗника, суд moŗe przyznати державного захиŗника (стаття 78 ŗ 1). Не moŗna мати бiльше трьох захиŗників одночасно (st. 77). У разi постановлення обвинувального вироку або умовного закриття кримiнального провадження з пiдозрюваного moŗуть бути стягненi витрати на захист за посадою (st. 627, st. 629).
3. За клопотанням пiдозрюваного пiд час його допиту moŗe бути присутнім захиŗник (стаття 301).
4. Якщо пiдозрюваний недостатньо володiє польською мовою – право користуватися безкоштовною допомогою перекладача, takŗoŗ при контакті z захиŗником (st. 72 ŗ 1).
5. Prawo na informacjо про зміst обвинувачення, його доповнення та зміни, a takŗoŗ правову kwalifikacjо inkriminowanego zлочину (st. 313 ŗ 1, st. 314, st. 325a ŗ 2 та st. 325g ŗ 2).
6. Prawo подавати клопотання про розслідування або розслідування, naприклад, dopitati ŗwiadka, otrzymati dokument, прийняти висновок експерта (стаття 315 ŗ 1).
7. Prawo na ознайомлення z materiałami sprawy та виготовлення копiй i kopiй. У доступi do materiałiв moŗe бути wiđмовлено через waŗliwiy державний interes або користь провадження (стаття 156 ŗ 5).
8. Prawo на ознайомлення z materiałami ŗledztwa або розслідування do його zakiŗчення. Пiд час цих заходiв пiдозрюваного moŗe супроводжувати захиŗник (частини 1 i 3 статтi 321, частина 2 статтi 325a).
9. Prawo podати клопотання про передачу sprawy na mediacjо z metoю doŗяgnięcia примирення z потерpiлою stronою (стаття 23a).
10. Пiдозрюваний nie zobowiązаний do wiodzenia swojej niewinnoŗci або надавати докази проти нього (стаття 74 ŗ 1). Однак win zobowiązаний poddać się: 1) ogląd ciała та oswiđдування, ŗo nie супроводжуються будь-якими uszkodzeniami cięła, zняття wiđbitkiв palciв, fotografування та pokaz iŗ innym osobom (punkt 1 частини drugоj statтi 74); 2) psychologicznych та psychiatrycznych testi та testi, powiązanych z procedurami na cięle, kрім chirurgicznych procedur, za umowy, ŗo win nie stanowią zagroŗy dla zdrowia, якщо такі testi neobchiđni (osobliwio zabir krwi, wlosy або wiđcięnia cięła, naприклад sliny); testi повинni prowadziti się upowaŗnionym medycznym pracownikom (stаття 74 ŗ 2 punkt 2); 3) wzięcia poliцейським mазка zi slizowоj obolonki ŗoeki, якщо це neobchiđno i nie stanowiť zagroŗy dla zdrowia (punkt 3 частини drugоj statтi 74).

Rights of the suspect in Polish law

1. The right to provide explanations, also in writing, the right to refuse to provide explanations or to refuse to answer individual questions, without having to provide reasons for the refusal (Article 175 §1 of the Code of Criminal Procedure, Article 176 §1 of the Code of Criminal Procedure)
2. The right to be assisted by a lawyer of your choice. If the suspect proves that he cannot afford a defense lawyer, the court may appoint a public defender (Article 78 § 1). You cannot have more than three defenders at the same time (Article 77). In the event of a conviction or conditional discontinuation of criminal proceedings, the suspect may be charged with the costs of ex officio defense (Article 627, Article 629).
3. At the suspect's request, a defense lawyer may be present during his interrogation (Article 301).
4. If the suspect does not know the Polish language sufficiently - the right to use the free assistance of an interpreter, also when contacting a defense lawyer (Article 72 § 1).
5. The right to information about the content of the charges, their additions and changes, and the legal classification of the alleged crime (Article 313 § 1, Art. 314, Art. 325a § 2 and Art. 325g § 2).
6. The right to submit requests for an investigation or investigation, e.g. to question a witness, obtain a document, admit an expert opinion (Article 315 § 1).
7. The right to access case files and to prepare copies and copies. Access to files may be refused due to an important state interest or the good of the proceedings (Article 156 § 5).
8. The right to read the materials of an investigation or investigation before its completion. During these activities, the suspect may be accompanied by a defense lawyer (Article 321 § 1 and 3, Art. 325a § 2).
9. The right to submit a request to refer the case to mediation in order to reach reconciliation with the injured party (Article 23a).
10. The suspect is not obliged to prove his innocence or to provide evidence against him (Article 74 § 1). However, he is obliged to submit to: 1) inspection of the body and examinations not involving any violation of the body, taking fingerprints, taking photographs and showing them to other persons (Article 74 § 2 point 1); 2) psychological and psychiatric tests and tests involving body procedures, except surgical procedures, provided that they do not pose a threat to health, if such tests are necessary (especially the collection of blood, hair or body secretions, e.g. saliva); the tests should be carried out by an authorized health care professional (Article 74 § 2 point 2); 3) a policeman taking a swab from the cheek mucosa, provided that it is necessary and does not pose a threat to health (Article 74 § 2 point 3).

Права підозрюваного в праві українським
Права підозрюваного в законодавстві України
Rights of the suspect in Ukrainian law

Стаття 42. Підозрюваний, обвинувачений

1. Підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому [статтями 276-279](#) цього Кодексу, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень.

{Частина перша статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1689-VII від 07.10.2014](#)}

2. Обвинуваченим (підсудним) є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому [статтею 291](#) цього Кодексу.

Особою, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, є фізична особа, стосовно якої за результатами проведеного досудового розслідування настав випадок та існують підстави, передбачені [частиною першою](#) статті 276 цього Кодексу для повідомлення про підозру, але якій у порядку, передбаченому [статтями 276-279](#) цього Кодексу, не повідомлено про підозру через її смерть.

{Частина другу статті 42 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 2462-IX від 27.07.2022](#)}

3. Підозрюваний, обвинувачений має право:

- 1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють, обвинувачують;
- 2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені цим Кодексом, а також отримати їх роз'яснення;
- 3) на першу вимогу мати захисника і зустріч із ним незалежно від часу в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту - зустрічі без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні; на участь захисника у проведенні допиту та інших процесуальних дій; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів для оплати такої допомоги;
{Пункт 3 частини третьої статті 42 в редакції Закону [№ 1637-IX від 14.07.2021](#)}
- 4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього, обвинувачення або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;
- 5) давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення чи в будь-який момент відмовитися їх давати;
- 6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;
- 7) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою - на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування згідно з положеннями [статті 213](#) цього Кодексу;
- 8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;
- 9) брати участь у проведенні процесуальних дій;
- 10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;
- 11) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);
- 12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

- 13) заявляти відводи;
 - 14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому [статтею 221](#) цього Кодексу, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі [статтею 290](#) цього Кодексу;
 - 15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;
 - 16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;
 - 17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися;
 - 18) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.
4. Обвинувачений також має право:
- 1) брати участь під час судового розгляду у допиті свідків обвинувачення або вимагати їхнього допиту, а також вимагати виклику і допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;
 - 2) збирати і подавати суду докази;
 - 3) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо клопотань інших учасників судового провадження;
 - 4) виступати в судових дебатах;
 - 5) ознайомлюватися з журналом судового засідання та технічним записом судового процесу, які йому зобов'язані надати уповноважені працівники суду, і подавати щодо них свої зауваження;
 - 6) оскаржувати в установленому цим Кодексом порядку судові рішення та ініціювати їх перегляд, знати про подані на них апеляційні та касаційні скарги, заяви про їх перегляд, подавати на них заперечення;
 - 7) отримувати роз'яснення щодо порядку підготовки та використання досудової доповіді, відмовлятися від участі у підготовці досудової доповіді;
{Частина четверту статті 42 доповнено пунктом 7 згідно із Законом [№ 1492-VIII від 07.09.2016](#)}
 - 8) брати участь у підготовці досудової доповіді, надавати представнику персоналу органу пробації інформацію, необхідну для підготовки такої доповіді, ознайомлюватися з текстом досудової доповіді, подавати свої зауваження та уточнення.
{Частина четверту статті 42 доповнено пунктом 8 згідно із Законом [№ 1492-VIII від 07.09.2016](#)}
5. Підозрюваний, обвинувачений мають також інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.
6. Підозрюваний, обвинувачений, який є іноземцем і тримається під вартою, має право на зустріч з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави, яку йому зобов'язана забезпечити адміністрація місця ув'язнення.
7. Підозрюваний, обвинувачений зобов'язаний:
- 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк - заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;
 - 2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
 - 3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду;
 - 4) надавати достовірну інформацію представнику персоналу органу пробації, необхідну для підготовки досудової доповіді.
{Частина сьому статті 42 доповнено пунктом 4 згідно із Законом [№ 1492-VIII від 07.09.2016](#)}
8. Підозрюваному, обвинуваченому вручається пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки одночасно з їх повідомленням особою, яка здійснює таке повідомлення.

Article 42. Suspect, accused 1. Suspect shall be the person who has been notified of suspicion as prescribed in Articles 276 to 279 of this Code, or the person who has been apprehended on suspicion of having committed a criminal offence or the person in whose regard a notice of suspicion has been compiled but it has not been delivered because of failure to establish the whereabouts of the person, provided all means have been used as specified by this Code to deliver a notice of suspicion. {The first paragraph of Article 42 as amended by Law № 1689-VII of 07.10.2014} 2. Accused (defendant) shall be the person an indictment in whose respect has been referred to court as prescribed in Article 291 of the present Code. 3. The suspect, accused shall have the right to: 1) know of which criminal offence he has been suspected, accused; 2) be informed, expressly and promptly, of his rights as laid down in this Code and, where need be, have such rights explained; 3) have, on his first demand, a counsel and consultation with him prior to the first and each subsequent interview under conditions ensuring confidentiality of communication, and also upon the first interview to have such consultations with no limits as to their number or duration; the right to the presence of defense counsel during interviews and other procedural actions, refuse from services of counsel at any time in the course of criminal proceedings; have services of a counsel provided at the cost of the state in the cases stipulated for in this Code and/or the law regulating provision of legal aid at no cost, including when no resources are available to pay for such counsel; 4) keep silence about suspicion, a charge against him or waive answering questions at any time; 5) give explanations, testimony with regard to the suspicion, and a charge against him or waive giving explanations, testimony at any time; 6) demand that validity of the detention be verified; 7) when apprehended or when a preventive measure such as putting into custody has been applied, to have his family members, close relatives or other persons promptly notified of his apprehension and whereabouts, in accordance with provisions of Article 213 of this Code; 8) collect and produce evidence to investigator, public prosecutor, investigating judge; 9) participate in procedural actions; 10) in the course of procedural actions, ask questions, submit his comments and objections in respect of the manner in which procedural action is conducted, which should be put on the record; 11) in keeping with the requirements of the present Code use technical means in the course of procedural action he participates in. Investigator, public prosecutor, investigating judge, court may disallow using technical means in the course of a specific procedural action or at a specific stage of criminal proceedings in order to prevent disclosure of privileged information protected by law or related to the intimate life of the person concerned, and a reasoned decision (ruling) should be taken (adopted) thereon; 12) submit motions to conduct procedural actions, ensure protection for himself, family members, close relatives, property and house, etc; 13) propose disqualifications; 14) review records of pre-trial proceedings in accordance with the procedure specified in Article 221 of this Code and request disclosure of records under Article 290 hereof; 15) obtain copies of procedural documents and written notices; 16) challenge decisions, actions, and inactivity by investigator, public prosecutor, investigating judge in accordance with the procedure specified by the present Code; 17) demand that damage

caused by illegal decisions, actions or inactivity of the agency conducting operative-investigative actions and pre-trial investigation, public prosecutor's office or court, be indemnified, in accordance with the procedure set forth in law, as well as have his reputation restored if the suspicion or accusations have not been confirmed; 18) use his native language, obtain copies of procedural documents in same language or any other language of which he has command and, where need be, benefit from translation services at the State expense; 4. The accused shall also have the right to: 1) participate, during trial, in the examination of witnesses for the prosecution or request that they should be examined, as well as request that witnesses for the defense be summoned and examined at the same conditions as witnesses for the prosecution; 2) collect and produce evidence to court; 3) express in court session his point of view with regard to motions of other participants to trial; 4) speak in pleadings; 5) review journal of the court session and technical recording of the process which must be made available to him by authorized court employees, and submit comments thereon; 6) challenge in accordance with the procedure laid down in the present Code, court's decisions and initiate review thereof, and be aware of appeal and cassation complaints lodged against court's decisions, submissions on review thereof, and submit objections thereto. 5. The suspect, accused shall also have other procedural rights specified by the present Code. 6. The suspect, accused who is a national of another State and is kept in custody, shall have the right to meet a representative of the diplomatic or consular mission of his State, and the administration of the detention facility shall be obliged to provide such opportunity. 7. The suspect, accused shall have the duty to: 1) appear before investigator, prosecutor, investigating judge and the court upon summons and, if it is impossible to appear upon summons at the time fixed, to inform the court thereon in advance; 2) perform duties imposed by the decision to take measures to make criminal proceedings possible; 3) obey to legal demands and orders of investigator, public prosecutor, investigating judge, and court. 8. The suspect, accused shall be issued a pamphlet listing his procedural rights and duties as the same as same are brought to his notice by the notifying officer.

Obowiązki podejrzanego w prawie polskim

- 1) zawiadamić organ prowadzący postępowanie o każdej zmianie miejsca pobytu trwającego dłużej niż 7 dni i stawiać się na każde wezwanie; w wypadku niestawienia podejrzanego może być zatrzymany i sprowadzony przymusowo (art. 75 § 1 i 2);
- 2) wskazać adres, na który kierowana będzie korespondencja
- 3) wskazać adres dla doręczeń w kraju, kiedy przebywa za granicą; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na ostatnio znany adres w kraju zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność podejrzanego
- 4) podać nowy adres w wypadku zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na dotychczasowy adres zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność podejrzanego

Обов'язки підозрюваного в польському праві 1) повідомляти орган, який здійснює провадження, про зміну місця перебування, яка триває понад 7 днів, і з'являтися за викликом; у разі неявки підозрюваний може бути затриманий і доставлений примусово (частини 1 і 2 статті 75); 2) вказати адресу, на яку буде надсилатися кorespondенція 3) вказати адресу для доставки в країні при перебуванні за кордоном; інакше лист, надісланий на останню відому адресу в країні, вважатиметься фактично доставленим, а дія або слухання будуть проведені за відсутності підозрюваного. 4) повідомити нову адресу у разі зміни місця проживання чи перебування; інакше лист, надісланий на поточну адресу, вважатиметься фактично доставленим, а дія або слухання будуть проведені за відсутності підозрюваного.

Obligations of the suspect in Polish law 1) notify the authority conducting the proceedings of any change of place of stay lasting longer than 7 days and appear when summoned; in the event of failure to appear, the suspect may be detained and brought back forcibly (Article 75 § 1 and 2); 2) indicate the address to which correspondence will be sent 3) indicate the address for delivery in the country when staying abroad; otherwise, the letter sent to the last known address in the country will be considered effectively delivered, and the action or hearing will be carried out in the absence of the suspect 4) provide a new address in the event of a change of place of residence or stay; otherwise, the letter sent to the current address will be considered effectively delivered, and the action or hearing will be carried out in the absence of the suspect

Обов'язки підозрюваного в законодавстві України

Стаття 42. Підозрюваний, обвинувачений

7. Підозрюваний, обвинувачений зобов'язаний:

- 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк - заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;
- 2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
- 3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду;
- 4) надавати достовірну інформацію представнику персоналу органу пробації, необхідну для підготовки досудової доповіді.

{Частина сьому статті 42 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}

8. Підозрюваному, обвинуваченому вручається пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки одночасно з їх повідомленням особою, яка здійснює таке повідомлення.

Obligations of the suspect in Ukrainian law

Art. 42. 7. The suspect, accused shall have the duty to: 1) appear before investigator, prosecutor, investigating judge and the court upon summons and, if it is impossible to appear upon summons at the time fixed, to inform the court thereon in advance; 2) perform duties imposed by the decision to take measures to make criminal proceedings possible; 3) obey to legal demands and orders of investigator, public prosecutor, investigating judge, and court. 8. The suspect, accused shall be issued a pamphlet listing his procedural rights and duties as the same as same are brought to his notice by the notifying officer.

Prawo do obrony w procesie karnym w prawie polskim

Artykuł 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. stanowi, iż każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu. Art. 6 KPK stanowi, iż oskarżonemu przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć. Bardziej szczegółowe definicje prawa do obrony można spotkać na gruncie doktryny procesu karnego. Oznacza ono przede wszystkim możliwość podejmowania czynności procesowych w ramach uprawnień przewidzianych dla stron procesowych zmierzających do odparcia oskarżenia. Istotą prawa do obrony jest zapewnienie oskarżonemu możliwości realizowania osobistej obrony przed stawianymi mu zarzutami i grożącymi z tego tytułu konsekwencjami. Prawo do obrony jest także silnie eksponowane w prawie międzynarodowym.

Artykuł 14 ust. 3 lit. d. Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych nakazuje, aby oskarżony został poinformowany o prawie do posiadania obrońcy. Z kolei art. 6 ust. 3 lit. c. Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności gwarantuje oskarżonemu prawo do bronienia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony – do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

Право на захист у кримінальному процесі в польському праві Стаття 42(1) 2 Конституції Республіки Польща 1997 р. встановлено, що кожен, проти кого ведеться кримінальне провадження, має право на захист на всіх стадіях провадження. Зокрема, він може обрати захисника або на умовах, визначених Законом, залучити державного захисника. Статтею 6 Кримінально-процесуального кодексу передбачено, що обвинувачений має право на захист, у тому числі на допомогу захисника, про що його роз'яснюють. Більш детальні визначення права на захист можна знайти в доктрині кримінального процесу. Мається на увазі, насамперед, можливість вчинення процесуальних дій у межах прав, наданих сторонам процесу, спрямованих на спростування обвинувачення. Сутність права на захист полягає в наданні обвинуваченому можливості особисто захищатися від пред'явленого йому обвинувачення та наслідків, що випливають з цього. Право на захист також наголошується в міжнародному праві. Стаття 14(1) 3 лист d. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права вимагає, щоб обвинувачений був поінформований про право мати захисника. У свою чергу ст. 6 розділ 3 лист c) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод гарантує обвинуваченому право захищати себе особисто або через призначеного ним адвоката, а в разі недостатності коштів для покриття витрат на захист - користуватися безкоштовною допомогою захисника, призначений за посадою, якщо цього вимагають інтереси правосуддя.

The right to defense in the criminal process in the Polish law

Art. 42 section 2 of the Constitution of the Republic of Poland of 1997 states that anyone subject to criminal proceedings has the right to defense at all stages of the proceedings. He may in particular choose an attorney or on the basis specified in the statute to use an attorney from the office. Article 6 of the Code of Criminal Procedure stipulates that the injured person has the right to defense, including the right to use the assistance of a defender, which he should be informed about. A more detailed definition of defense law can be found in the doctrinal framework of the criminal process. It concerns, first of all, the possibility of taking up procedural activities within the framework of the rights provided for litigants seeking to defend themselves. The essence of the right to defense is to ensure that the accused is able to realize his personal defense against the accusations and threatening consequences of this title. The right to defense is also strongly exposed in international law. Article 14(1) 3 letter d. The International Covenant on Civil and Political Rights mandates that the accused be informed about the right to possess a defense attorney. In turn, Art. 6 paragraph 3 lit. c. The Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms guarantees the accused the right to defend himself personally or through an established defense attorney, and if there are insufficient funds to cover the costs of defense, to free use of the assistance of an attorney appointed by the office, if required by the good administration of justice.

Право до obrony w procesie karnym w prawie ukraińskim

Право на захист у кримінальному процесі в праві України

The right to defense in a criminal trial in Ukrainian law

Стаття 43. Виправданий, засуджений

1. Виправданим у кримінальному провадженні є обвинувачений, виправдувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.
2. Засудженим у кримінальному провадженні є обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.
3. Виправданий, засуджений має права обвинуваченого, передбачені [статтями 42 і 533¹](#) цього Кодексу, в обсязі, необхідному для його захисту.

{Частина третя статті 43 в редакції Закону [№ 2690-IX від 18.10.2022](#)}

Стаття 44. Законний представник підозрюваного, обвинуваченого

1. Якщо підозрюваним, обвинуваченим є неповнолітній або особа, визнана у встановленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною, до участі в процесуальній дії разом з ним залучається його законний представник.
2. Як законні представники можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності - опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний.
3. Про залучення законного представника слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя, суд - постановляє ухвалу, копія якої вручається законному представнику.
4. У разі якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду такий законний представник замінюється іншим з числа осіб, зазначених у [частині другій](#) цієї статті.
5. Законний представник користується процесуальними правами особи, інтереси якої він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена представнику.
6. Законний представник має право на невідкладну зустріч із підозрюваним, обвинуваченим за власною ініціативою та/або ініціативою підозрюваного, обвинуваченого без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні в будь-який час з 8 години до 20 години.

{Статтю 44 доповнено частиною шостою згідно із Законом [№ 1637-IX від 14.07.2021](#)}

Стаття 45. Захисник

1. Захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію).

{Частина перша статті 45 в редакції Закону [№ 2462-IX від 27.07.2022](#)}

2. Захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

Стаття 46. Загальні правила участі захисника у кримінальному провадженні

1. Захисник не має права взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, який він надає або раніше надавав правову допомогу.

2. Неприбуття захисника для участі у проведенні певної процесуальної дії, якщо захисник був завчасно попереджений про її проведення, і за умови, що підозрюваний, обвинувачений не заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, не може бути підставою для визнання цієї процесуальної дії незаконною, крім випадків, коли участь захисника є обов'язковою.

Якщо підозрюваний, обвинувачений заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, проведення процесуальної дії відкладається або для її проведення залучається захисник у порядку, передбаченому [статтею 53](#) цього Кодексу.

3. Одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п'яти захисників одного обвинуваченого.

4. Захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання документів, передбачених [статтею 50](#) цього Кодексу, слідчому, прокурору, слідчому судді, суду.

5. Захисник має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діяч, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним зустріч без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту - мати такі зустрічі без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні.

Зустрічі, передбачені абзацом першим цієї частини, є конфіденційними.

Присутність на зустрічах інших осіб можлива за письмовою заявою захисника (захисників) або письмовою заявою підозрюваного, обвинуваченого, якщо таку заяву складено ним у присутності особи (осіб), яка (які) прибула (прибули) до нього.

Аудіофіксація такої зустрічі забороняється.

Відеофіксація такої зустрічі здійснюється відкрито. Підозрюваний, обвинувачений та особи, які до нього прибули, мають бути повідомлені про місце встановлення камери. Відеофіксація зустрічі камерою, про яку не повідомлено її учасників, забороняється.

Відеофіксація зустрічі здійснюється у спосіб, що унеможливує фіксацію змісту документів, якими користується підозрюваний, обвинувачений та/або особа (особи), яка (які) до нього прибула (прибули).

Відеофіксація здійснюється в спосіб, що унеможливує фіксацію змісту розмови підозрюваного, обвинуваченого з особою (особами), яка (які) до нього прибула (прибули).

Захисник (захисники) підозрюваного, обвинуваченого, засудженого має (мають) право на зустріч із ним за власною ініціативою та/або клопотанням особи, стосовно якої він (вони) здійснює (здійснюють) захист, за місцем перебування такої особи.

Захисник (захисники) має (мають) право на зустріч з одним підозрюваним, обвинуваченим. Зустріч захисника (захисників) з двома і більше підозрюваними, обвинуваченими одночасно не допускається.

Підозрюваний, обвинувачений має право на таку зустріч не більш як з двома захисниками одночасно.

Якщо ініціатором зустрічі є захисник, але підозрюваний, обвинувачений, засуджений відмовляється від такої зустрічі, адміністрація установи зобов'язана організувати зустріч захисника з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим.

У разі якщо підозрюваний, обвинувачений, засуджений особисто та безпосередньо повідомляє захиснику про небажання продовжувати зустріч, така зустріч припиняється.

Не є підставою для відмови адміністрацією установи в зустрічі підозрюваного, обвинуваченого, засудженого із захисником наявність письмової заяви про відмову підозрюваного, обвинуваченого, засудженого від зустрічі. Відмова адміністрації установи в зустрічі підозрюваного, обвинуваченого, засудженого із захисником тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Особа, яка прийняла рішення про зміну місця перебування підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, зміну його правового та/або процесуального статусу, не пізніше як за 24 години інформує письмово або шляхом надсилання листа на електронну пошту скриньку захисника, близьких родичів підозрюваного, обвинуваченого, засудженого про його місце перебування, дату зміни місця перебування, правового та/або процесуального статусу з обґрунтуванням підстав для прийняття такого рішення та із зазначенням суб'єкта, який його прийняв. Відповідний інформаційний лист вручається адміністрацією установи також захисникам, близьким родичам невідкладно після їх фактичного прибуття до підозрюваного, обвинуваченого, засудженого.

{Частина п'ята статті 46 в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

6. Документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом.

7. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані виконувати законні вимоги захисника.

Стаття 47. Обов'язки захисника

1. Захисник зобов'язаний використовувати засоби захисту, передбачені цим Кодексом та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого.

2. Захисник зобов'язаний прибувати для участі у виконанні процесуальних дій за участю підозрюваного, обвинуваченого. У разі неможливості прибути в призначений строк захисник зобов'язаний завчасно повідомити про таку неможливість та її причини слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд, а у разі, якщо він призначений органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, - також і цей орган (установу).

3. Захисник без згоди підозрюваного, обвинуваченого не має права розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронявану законом таємницю.

4. Захисник після його залучення має право відмовитися від виконання своїх обов'язків лише у випадках:

1) якщо є обставини, які згідно з цим Кодексом виключають його участь у кримінальному провадженні;

2) незгоди з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі захисника;

3) умисного невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог цього Кодексу тощо;

4) якщо він свою відмову мотивує відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним.

Стаття 48. Залучення захисника

1. Захисник може у будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.

2. Захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням у випадках та в порядку, визначених [статтями 49](#) та [53](#) цього Кодексу.

Стаття 49. Залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо:

1) відповідно до вимог [статті 52](#) цього Кодексу участь захисника є обов'язковою, а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника;

2) підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно;

3) слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його.

Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

2. У випадках, передбачених [частиною першою](#) цієї статті, слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя та суд постановляє ухвалу, якою доручає відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, призначити адвоката для здійснення захисту за призначенням та забезпечити його прибуття у зазначені у постанові (ухвалі) час і місце для участі у кримінальному провадженні.

3. Постанова (ухвала) про доручення призначити адвоката негайно направляється відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, і є обов'язковою для негайного виконання. Невиконання, неналежне або несвочасне виконання постанови (ухвали) про доручення призначити адвоката тягнуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 50. Підтвердження повноважень захисника

1. Повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються:

1) свідоцтвом про право на зайняття адвокатської діяльності;

2) ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

2. Встановлення будь-яких додаткових вимог, крім пред'явлення захисником документа, що посвідчує його особу, або умов для підтвердження повноважень захисника чи для його залучення до участі в кримінальному провадженні не допускається.

Стаття 51. Договір із захисником

1. Договір із захисником має право укласти особа, передбачена в [частині першій статті 45](#) цього Кодексу, а також інші особи, які діють в її інтересах, за її клопотанням або за її наступною згодою.

Стаття 52. Обов'язкова участь захисника

1. Участь захисника є обов'язковою у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів. У цьому випадку участь захисника забезпечується з моменту набуття особою статусу підозрюваного.

2. В інших випадках обов'язкова участь захисника забезпечується у кримінальному провадженні:

1) щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років, - з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою;

2) щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів виховного характеру, - з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою;

3) щодо осіб, які внаслідок психічних чи фізичних вад (німі, глухі, сліпі тощо) не здатні повною мірою реалізувати свої права, - з моменту встановлення цих вад;

4) щодо осіб, які не володіють мовою, якою ведеться кримінальне провадження, - з моменту встановлення цього факту;

5) щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішується питання про їх застосування, - з моменту встановлення факту наявності в особи психічного захворювання або інших відомостей, які викликають сумнів щодо її осудності;

6) щодо реабілітації померлої особи - з моменту виникнення права на реабілітацію померлої особи;

{Пункт 7 частини другої статті 52 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

8) щодо осіб, стосовно яких здійснюється спеціальне досудове розслідування або спеціальне судове провадження, - з моменту прийняття відповідного процесуального рішення;

{Частину другу статті 52 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 1689-VII від 07.10.2014}

9) у разі укладення угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості - з моменту ініціювання укладення такої угоди.

{Частину другу статті 52 доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 198-VIII від 12.02.2015}

Стаття 53. Залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд залучають захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, передбаченому [статтею 49](#) цього Кодексу, виключно у невідкладних випадках, коли є потреба у проведенні невідкладної процесуальної дії за участю захисника, а завчасно повідомлений захисник не може прийти для участі у проведенні процесуальної дії чи забезпечити участь іншого захисника або якщо підозрюваний, обвинувачений виявив бажання, але ще не встиг залучити захисника або прибуття обраного захисника неможливе.

2. Запросити захисника до участі в окремій процесуальній дії має право і сам підозрюваний, обвинувачений. Якщо потреби у проведенні невідкладних процесуальних дій за участю захисника немає і коли неможливе прибуття захисника, обраного підозрюваним, обвинуваченим, протягом двадцяти чотирьох годин, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право запропонувати підозрюваному, обвинуваченому залучити іншого захисника.

3. Під час проведення окремої процесуальної дії захисник має ті ж самі права й обов'язки, що й захисник, який здійснює захист протягом кримінального провадження.

4. Захисник як до процесуальної дії, так і після неї має право зустрічатися з підозрюваним, обвинуваченим для підготовки до проведення процесуальної дії або обговорення її результатів.

5. Здійснення захисту під час проведення окремої процесуальної дії не покладає на захисника обов'язку надалі здійснювати захист у всьому кримінальному провадженні або на окремій його стадії.

Стаття 54. Відмова від захисника або його заміна

1. Підозрюваний, обвинувачений має право відмовитися від захисника або замінити його.

2. Якщо підозрюваний, обвинувачений наполягає на відмові від захисника, слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані організувати зустріч захисника з підозрюваним, обвинуваченим. У разі якщо підозрюваний, обвинувачений особисто та безпосередньо повідомляє захиснику про небажання мати захисника, заміну захисника після конфіденційної розмови із захисником, така відмова або заміна фіксується у протоколі процесуальної дії або журналі судового засідання.

Не є підставою для відмови слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в зустрічі захисника з підозрюваним, обвинуваченим наявність письмової заяви про відмову підозрюваного, обвинуваченого від захисника або письмового клопотання про його заміну до внесення відповідної інформації до протоколу процесуальної дії або журналу судового засідання.

Відмова уповноваженою особою в зустрічі підозрюваного, обвинуваченого із захисником, стосовно якого є заява про відмову чи клопотання про заміну, до відповідної фіксації у протоколі процесуальної дії або журналі судового засідання тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

{Частина друга статті 54 в редакції Закону № 1637-IX від 14.07.2021}

3. Відмова від захисника не приймається у випадку, якщо його участь є обов'язковою. У такому випадку, якщо підозрюваний, обвинувачений відмовляється від захисника і не залучає іншого захисника, захисник повинен бути залучений у порядку, передбаченому [статтею 49](#) цього Кодексу, для здійснення захисту за призначенням.

Article 43. Acquitted, convicted 1. In criminal proceedings, an acquitted individual shall be the defendant in whose respect the judgment of acquittal has taken legal effect. 2. The acquitted, convicted shall enjoy the rights of an accused person as set forth in Article 42 of the present Code to the extent to which his defence at the appropriate stage of court proceedings may require. **Article 44. Legal representative of the suspect, accused** 1. Where the suspect, accused is an underage individual or a person recognized in accordance with the procedure established by law, as legally incapable or partially legally capable, his legal representative shall be committed to participate in a procedural action together with the individual concerned. 2. Committed as legal representatives may be parents (adopters), and in their absence, custodians or caregivers of the individual, other adult close relatives or family members, as well as representatives of custody or trusteeship agencies, institutions and organizations under whose tutorship or custody the underage, legally incapable or partially legally capable individual is. 3. Public prosecutor shall issue a ruling, and investigating judge or court shall adopt a determination on committing a legal representative, the copy of which shall be handed to the legal representative. 4. Where actions or interests of legal representative contradict the interests of the represented individual, such legal representative by decision of investigator, public prosecutor, investigating judge, court shall be replaced with another one chosen from among persons specified in part two of this Article. 5. Legal representative shall enjoy procedural rights of the person he represents, with the exception of such procedural rights that are realized directly by the suspect, accused and cannot be assigned to a representative. **Article 45. Defense counsel** 1. Defense counsel is a lawyer who provides defense of the suspect, accused, convicted or acquitted person as well as of the person who is going to be subjected to compulsory medical or educational measures or against whom the issue of applying such measures was considered, and also of the person considered to be surrendered (extradited) to a foreign state. 2. A lawyer, whose information is not available in the Integrated Register of lawyers of Ukraine, or the Integrated Register of lawyers of Ukraine contains information concerning the termination or suspension of the right of lawyer to practice, may not engage in defense counseling. **Article 46. General rules for defense counsel's participation in criminal proceedings** 1. A defense counsel has no right to take over defense of another person or provide such person with legal aid if such this contradicts interests of the person he provides or provided before with legal aid. 2. Failure of the defense counsel to appear and take part in a procedural action, if defense counsel was informed in advance thereon, and the suspect, the accused does not challenge the conduct of the procedural action in the presence of the defense counsel, may not be a ground for finding such action illegal, unless defense counsel's participation is mandatory. Where the suspect, the accused challenges the conduct of the procedural action in the presence of the defense counsel, the conduct of the procedural action shall be postponed, or the defense counsel shall be engaged in the conduct thereof in accordance with the procedure specified in Article 53 of this Code. 3. In a trial, there shall be not more than five defense counsels appearing for the same defendant. 4. A defence counsel shall have all procedural rights of the suspect, accused whom he defends, with the exception of such procedural rights that are realized directly by the suspect, accused and cannot be assigned to the defense counsel, from the moment of submitting the documents specified in Article 50 of the present Code to investigator, prosecutor, investigating judge, and court. 5. Defense counsel have a right to participate in interviews and other proceedings conducted with the participation of the suspect, accused person, to confidentially meet the suspect prior to the first interview, without authorization of the investigator, public prosecutor, court, and, after the first interview, to have such consultations without any limitation with regard to the number and length of consultations. Such consultation may take place under visual control of the competent official but in the environment, which precludes wiretapping or listening-in. 6. Documents related to the defense counsel's performing his duties may not be inspected, seized, or disclosed by the investigator, public prosecutor, investigating judge, court without defense counsel's consent. 7. State authorities and local self-government authorities and their officials must obey the legitimate demands of defense counsel. **Article 47. Duties of the defense counsel** 1. Defense counsel is obliged to use legal remedies determined in the present Code and other laws of Ukraine, in order to ensure that the rights, freedoms and legitimate interests of the suspect, defendant are respected, and establish circumstances that dispel the suspicion or charges, mitigate criminal punishment, or exclude criminal liability of the suspect, the accused. 2. Defense counsel is obliged to appear to participate in procedural actions conducted with the involvement of the suspect, accused. If defense counsel is unable to appear on time fixed, he is obliged to inform in advance the investigator, public prosecutor and the court of such nonappearance and the reasons, and when he is appointed by a body (institution) authorized to provide legal aid at no cost, he/she shall also notify this body (institution). 3. Without consent of the suspect, accused, the defense counsel may not disclose information of which he took knowledge in connection with participation in criminal proceedings and which constitutes privileged information or any other secret protected by law. 4. After having been admitted to the case, defense counsel may refuse performing his/ her duties only in the following cases: 1) if there are circumstances that, under the present Code, exclude his participation in the case; 2) disagreement with the suspect, the accused concerning the defense method he has chosen, except for cases when participation of the defense counsel is mandatory; 3) if the suspect, the accused intentionally fails to follow the agreement he concluded with the defense counsel, such failure consisting, in particular, in systematic disregard of lawful advices of the

defense counsel, provisions of the present Code, etc; 4) where he justifies his refusal by the lack of appropriate skills in rendering legal aid in a specific proceeding, which is particularly complex. Article 48. Committing a defense counsel 1. The suspect, accused, their legal representatives, as well as other persons upon request or consent of the suspect, accused may commit a defense counsel to participate in criminal proceedings at any time. Investigator, public prosecutor, court are required to provide the apprehended person or the person who is kept in custody assistance in establishing liaison with a defense counsel or with persons able to commit a defense counsel, and to make possible using communications means to commit a defense counsel. The investigator, prosecutor and the court shall be obliged to refrain from recommending any specific defence counsel for retaining. 2. Defence counsel is engaged by the investigator, prosecutor, investigating judge or court to carry out specific defense in the cases and in accordance with the procedure as prescribed in Articles 49 and 53 of the present Code. Article 49. Committing a defense counsel by investigator, public prosecutor, investigating judge or court for defense by appointment 1. Investigator, public prosecutor, investigating judge or court shall be required to ensure participation of a defense counsel in criminal proceedings in the following cases: 1) when under Article 52 of the present Code the participation of a defense counsel is mandatory, and the suspect, accused has not committed a defense counsel; 2) when the suspect, accused filed a plea on committing a defense counsel but for reasons of lack of funds or for other objective reasons, is unable to commit one on his own; 3) when investigator, public prosecutor, investigating judge or court decide that circumstances of the criminal proceedings concerned require the participation of a defense counsel, and the suspect, accused has not committed one. Defense counsel shall be engaged by investigator, prosecutor, investigating judge or court in other cases pursuant to the law regulating legal aid at no cost. 2. In cases specified in part one of this Article, investigator, public prosecutor issues a decision, and the investigating judge and the court adopt a ruling, assigning an appropriate body (institution) authorized by the law to provide legal aid at no cost to appoint a defense attorney to act as defense counsel by appointment, and to ensure his appearance at a time and place stated in the decision (ruling), for participation in criminal proceedings. 3. A decision (ruling) on assignment to appoint a defense attorney shall be immediately sent to a body (institution) authorized by the law to provide legal aid at no cost and shall be subject to immediate execution. Failure to comply, improper or delayed compliance with the decision (ruling) instructing to appoint a defence counsel shall entail a legal liability as established by law. Article 50. Confirmation of defense counsel's authority 1. Defense counsel's authority to participate in criminal proceedings shall be confirmed by: 1) the certificate of the right to engage in legal practice in Ukraine; 2) an order, agreement with defense counsel or a power of attorney issued by a body (institution) authorized by the law to provide legal aid at no cost. 2. Any additional requirements except to the counsel to present his\her ID, or conditions for confirming a defence counsel's credentials or his commitment to participate in criminal proceedings shall not be allowed. Article 51. Agreement with defense counsel 1. An agreement with the defense counsel may be concluded by the person stipulated for in Part One Article 45 of this Code, and also other persons acting in its interests, at his/her motion or subsequent consent. Article 52. Mandatory participation of a defense counsel 1. Participation of a defense counsel shall be mandatory in criminal proceedings in respect of crimes of especially grave severity. In such cases, participation of a defense counsel is ensured from the time when a person achieves the status of a suspect. 2. In such cases, participation of a defense counsel is ensured: 1) in respect of a person who has not attained 18 years and who is suspected or charged of the commission of a criminal offence – upon establishing that the person concerned is an underage or when in any doubt as to his majority; 2) in respect of a person subject to compulsory educational measures – upon establishing that the person concerned is an underage or when in any doubt as to his majority; 3) in respect of persons who as a result of having mental or physical disabilities (dumbness, deafness, blindness, etc.) are unable to fully enjoy their rights – upon establishing the presence of such disabilities; 4) in respect of persons who have no knowledge of the language in which criminal proceedings are conducted – upon establishing this fact; 5) in respect of a person subject to compulsory medical measures or where application of such was considered, – upon establishing that the person concerned is insane or other information giving ground to doubts about the person's criminal capacity; 6) in connection with the discharge of a deceased person – when the right to the discharge of the deceased person has arisen. 8) in respect of persons who are under special pre-trial investigation or special judicial proceedings - from the moment of making the corresponding procedural decision. [Subparagraph 8 of the second paragraph of Article 52 is added by Law № 1689-VII of 07.10.2014] Article 53. Engagement of defense counsel in a particular procedural action 1. The investigator, public prosecutor, investigating judge or court shall engage a defense counsel in an individual procedural action in accordance with the procedure set forth in Article 49 hereof exceptionally in urgent cases, where the procedural action is required immediately, and the defense counsel who was informed in advance cannot appear to participate in such procedural action or send a replacement, or where the suspect or accused person is willing to have a defense counsel engaged, but either there was not enough time to engage defense counsel or the appearance of selected counsel chosen is not possible. 2. The suspect and accused shall also have the right to commit a defense counsel to participate in an individual procedural action. Where there is no need to conduct any urgent procedural actions with the participation of a defence counsel and when the arrival of the defence counsel chosen by the suspect or accused is not possible within twenty-four hours, the investigator, public prosecutor, investigating judge and court may request that such suspect or accused have another defence counsel committed. 3. During the conduct of a particular procedural action, defense counsel shall have the same rights and duties as the defense counsel who conducts the defense throughout criminal proceedings. 4. Both before a procedural action and thereafter, the defense counsel shall have the right to meet the suspect, accused in order to prepare for the conduct of the procedural action or to discuss its results. 5. Conducting the defense during a particular procedural action shall not impose on the defense counsel the obligation to continue the defense throughout the entire criminal proceedings or at any stage thereof. Article 54. Waiver or replacement of a defense counsel 1. The suspect, the accused has the right to waive or replace the defense counsel. 2. Waiver or replacement of defense counsel shall take place solely in the presence of defense counsel after an opportunity for confidential communication has been given. Such waiver or replacement shall be reflected in the record of procedural action. 3. Waiver of defense counsel shall not be accepted when participation of the defense counsel is mandatory. If the suspect or accused refuses to be represented by a specific defense counsel and does not employ any other counsel, a defense counsel shall be committed in accordance with the procedure set forth in Article 49 hereof for appointment of a defence counsel.

Kwerenda (ukraińskie materiały źródłowe) Запит (українські джерела) Query (Ukrainian source materials)

1. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88)
2. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131)

3. Постанова Верховного Суду від 23 січня 2019 року у справі № 802/1335/17-а. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.revestr.court.gov.ua/Review/7998878>
4. Костюченко О. Ю. Щодо можливості касаційного оскарження та перевірки законності ухвал, постановлених в порядку виконання судових рішень в кримінальному провадженні. Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 квітня 2015 р.). Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. С. 175-177.
5. Дьомін М. В. Теоретичні та практичні аспекти закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої ст. 284 ч. 1 п. 7 Кримінального процесуального кодексу України. Теорія та практика сучасної юриспруденції : матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. (Харків, 15 верес.-15 жовт. 2013 року). Харків: Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2013. С. 42-44.
6. Тітко І. КПК України про міжнародне співробітництво: недоліки нормативної регламентації. Вісник Національної академії правових наук. 2012. № 2. С. 247-258 с.
7. Сизоненко А. С. Використання доказів, отриманих на території інших країн, в кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2004. 18 с.
8. 1. Конвенція про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу : прийнята 29 травня 2000 року. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_238
9. Конвенція про незастосування строку давності до військових злочинів і злочинів проти людства: прийнята 26 листопада 1968 року. Україна в міжнародно-правових відносинах. Боротьба зі злочинністю та взаємна правова допомога: зб. док. Київ : Юрінком, 1996. Кн. 1. 1184 с.
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. N 30. ст.260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
11. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. ст.540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
12. Про Національне центральне бюро Інтерполу: постан. Кабінету Міністрів України від 25 березня 1993 року № 220. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF>.
13. Березняк В. С., Тертишник В. М.. Екстрадиція як інститут кримінальнопроцесуального права України: монографія. Дніпропетровськ: держ. ун-т внутр. справ, 2010. 188 с.
14. Виноградова О. І. Міжнародне співробітництво України в галузі боротьби зі злочинністю (кримінально-процесуальний аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Х., 2000. 230 с.

Konspekt wykładu

Ściganie i karanie sprawców zbrodni wojennych w prawie polskim i międzynarodowym publicznym

1. Zbrodnie wojenne w prawie karnym RP i prawie międzynarodowym
2. Nieprzedawnianie zbrodni wojennych w prawie polskim i międzynarodowym
3. Ściganie sprawców zbrodni wojennych
4. Międzynarodowy Trybunał Karny w Hadze
5. Międzynarodowy list gończy
6. Karanie sprawców zbrodni wojennych
7. Wykonywanie kar za zbrodnie wojenne

Конспект лекції

Переслідування та покарання виконавців військових злочинів у польському та міжнародному публічному праві

1. Військові злочини в кримінальному праві Республіки Польща та міжнародному праві
2. Відсутність строку давності військових злочинів у польському та міжнародному праві
3. Притягнення до відповідальності осіб, які вчинили військові злочини
4. Міжнародний кримінальний суд у Гаазі
5. Оголошений у міжнародний розшук
6. Покарання осіб, які вчинили військові злочини
7. Виконання покарань за військові злочини.

Lecture outline

Prosecution and punishment of perpetrators of war crimes in Polish and public international law

1. War crimes in the criminal law of the Republic of Poland and international law
2. Non-statute of limitations for war crimes in Polish and international law
3. Prosecution of perpetrators of war crimes
4. International Criminal Court in The Hague
5. International wanted poster
6. Punishing perpetrators of war crimes
7. Execution of penalties for war crimes.